

Edukacja przyrodniczo-łowiecka społeczeństwa realizowana przez Polski Związek Łowiecki

Marian Flis, Bartłomiej Popczyk, Diana Piotrowska

Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego
m.flis@pzlow.pl

NOTATKI / NOTES

Streszczenie. Jednym z podstawowych, a w ostatnich latach również priorytetowym elementem działalności Polskiego Związku Łowieckiego (PZŁ) jest edukacja społeczeństwa. Skuteczne działania edukacyjne powinny być prowadzone w sposób wielokierunkowy z uwzględnieniem zajęć praktycznych. PZŁ realizuje autorskie programy, których celem jest dotarcie głównie do dzieci i młodzieży, uświadomienie im m.in. roli myśliwego w ekosystemie, a także przybliżenie wiedzy na temat biologii i ekologii gatunków dziko żyjących. Artykuł stanowi prezentację kierunków, w których podążają myśliwi realizując działania w zakresie edukacji, a także informację o sztandarowych projektach edukacyjnych realizowanych przez PZŁ.

Słowa kluczowe: Edukacja przyrodniczo-łowiecka, Polski Związek Łowiecki, myśliwi

Wszelkie działania edukacyjne ukierunkowane są z reguły na przygotowanie jasnych i czytelnych form przekazu z danej dziedziny życia, gwarantujących zrozumienie tematu i możliwość wyciągnięcia właściwych wniosków. W dosłownym tłumaczeniu z języka łacińskiego, termin „educatio” oznacza wychowanie. Edukacja przyrodnicza ukierunkowana jest w głównej mierze na działania zmierzające do lepszego poznania biologii i ekologii roślin i zwierząt oraz zrozumienia zachodzących procesów przyrodniczych. Priorytetowym zadaniem edukacji przyrodniczej może być uzmysłowienie jak piękny, a zarazem fascynujący i tajemniczy jest świat otaczającej nas przyrody. Samo obcowanie z przyrodą dostarcza pozytywnych emocji, wzbudza zainteresowanie, a jednocześnie prowadzi do wyciszenia, a czasami nawet wzruszenia.

Na przełomie ostatnich lat powstało w naszym kraju szereg organizacji, zwłaszcza pozarządowych (NGO-sy), które w swych założeniach statutowych mają zawarte szczytne cele związane z edukacją ekologiczną społeczeństwa. Obecnie często poprzez media społecznościowe (np. Facebook), zacierany jest prawdziwy obraz działań innych organizacji i firm, które realizują szereg inicjatyw o charakterze proekologicznym oraz zadania ochrony czynnej zagrożonych gatunków. Prowadzi to do kształtowania nieprawdziwych i bardzo uproszczonych stereotypów (Będkowski 2016) zniekształcających prawdziwy obraz działania takich organizacji, jak Polski Związek Łowiecki czy Lasy Państwowe, zajmujących się zrównoważoną eksploatacją odnawialnych zasobów przyrodniczych (pozyskiwanie zwierzyny, czy drewna) w aspekcie zadań z zakresu ochrony przyrody, jak i edukacją społeczeństwa w tym zakresie.

Celem artykułu jest przedstawienie działań podejmowanych przez PZŁ w zakresie edukacji przyrodniczej społeczeństwa oraz przedstawienia prawdziwego wizerunku myśliwego i jego działań w zakresie ochrony i kształtowania środowisk przyrodniczych.

Działania myśliwych a rozwój zrównoważony

W kolejnych aktach z zakresu „Polityki Ekologicznej Państwa” wynikającej z potrzeby dostosowania prawa krajowego do międzynarodowego prawa ochrony środowiska, przyjmowane były założenia, mówiące o tym, iż Polska będzie rozwijać się w myśl zasad rozwoju zrównoważonego. Założenie to pociąga za sobą szereg konsekwencji w codziennym życiu. Aby realizować przedsięwzięcia związane z tą problematyką, nieodzowny jest stały wzrost wiedzy przyrodniczej. Koncepcja rozwoju zrównoważonego wywodzi się z leśnictwa i pierwotnie oznaczała sposób użytkowania lasu na poziomie zapewniającym możliwości jego odtworzenia. Jej twórcą był niemiecki doradca podatkowy i administrator górnictwa Hans Carl von Carlowitz. Tym samym idea rozwoju zrównoważonego opiera się na powiązaniu ochrony środowiska i całokształtu działalności gospodarczej. Jednocześnie w działaniach tych nie należy pomijać zaspokajania potrzeb społecznych w zakresie korzystania z odnawialnych zasobów przyrodniczych, w takim stopniu, aby nie umniejszyć ich znacząco, a tym samym stworzyć możliwość korzystania z nich przez przyszłe pokolenia. Tak więc, pojęcie to doskonale nadaje się do określenia podstawowych zasad gospodarki łowieckiej. Występujące w naszym kraju planowe pozyskanie poszczególnych gatunków zwierząt łownych, zapewniające możliwość odtworzenia populacji jest niczym innym jak rozwojem zrównoważonym w odniesieniu do populacji zwierząt łownych i dalszego racjonalnego funkcjonowania poszczególnych gatunków. Myśliwi prowadząc łowieckie pozyskanie w drodze odstrzału korzystają z odnawialnych zasobów przyrodniczych. Eksploatacja pewnej części populacji zwierząt nie wywiera wpływu na jej dalsze prawidłowe funkcjonowanie, a tym samym nie prowadzi do uszczerbku w środowisku przyrodniczym. Dodatkowo pozyskanie łowieckie niektórych gatunków ukierunkowane jest na odstrzał selekcyjny, co sprawia, że działania te prowadzą do poprawy kondycji osobniczej, a tym samym i stanu zdrowotnego populacji. Nie bez znaczenia pozostaje również rola łowiectwa w kształtowaniu gospodarki narodowej. Podmioty prowadzące zadania z zakresu gospodarki łowieckiej, gospodarując zwierzyną, która w stanie wolnym jest dobrem ogólnonarodowym i stanowi własność Skarbu Państwa, są odpowiedzialne za szkody wyrządzone przez niektóre gatunki w uprawach i płodach rolnych. Dodatkowo regulacja liczebności zwierzyny dość istotnie wpływa na możliwości rozprzestrzenienia się niektórych chorób odzwierzęcych tzw. zoonoz. W sytuacjach problematycznych stosowane są odstrzały redukcyjne zwierząt, które wykonują myśliwi. Z kolei w ujęciu społecznym, poprzez realizację różnokierunkowych zadań z zakresu łowiectwa kultywowane są wielowiekowe tradycje łowieckie. Jednocześnie gospodarka łowiecka przyczynia się do dostarczenia na rynek znacznych ilości smacznego, a zarazem dietetycznego mięsa określanego wspólnym mianem „dziczyzna”. Ze względu na to, że na przełomie ostatnich lat opisane działania są często krytykowane, nieodzowne jest prowadzenie szerokich działań promocyjno-edukacyjnych społeczeństwa w tym zakresie (Rosicki 2010, Woźniak 2011, Taras 2014, Flis 2016a, Flis 2016b).

Edukacja przyrodniczo-łowiecka

Zadania z zakresu edukacji przyrodniczej prowadzone przez PZŁ ukierunkowane są głównie na działania dydaktyczne przeznaczone dla dzieci i młodzieży szkolnej. Ich realizacja sprowadza się do organizowania i przeprowadzania kameralnych i terenowych zajęć edukacyjnych, w czasie których poruszana jest problematyka z zakresu biologii i ekologii zwierząt dzikich, rozpoznawania gatunków, ich głosów i śladów, jak również roli myśliwych w działaniach na rzecz ochrony przyrody. Podczas tego typu zajęć, poprzez aktywizację uczniów i ich opiekunów, przekazywana jest wiedza i kształtowane są postawy dotyczące zjawiska nadmiernej liczebności niektórych gatunków zwierząt łownych i konieczności eliminacji ze środowiska pewnej ich liczby, poprzez odstrzał. Przekazywane są również argumenty popierające tego rodzaju działania myśliwych, jak choćby szkody wyrządzane przez zwierzynę na polach i w lasach. Nie bez znaczenia pozostaje poruszanie kwestii związanych z niebezpieczeństwem wynikającym z kolizji drogowych z dzikimi zwierzętami, a tym samym uszkodzenia samochodów, okaleczenia ludzi, a nawet śmierci. Działania edukacyjne ukierunkowane są również na dość ważne aspekty w zakresie tzw. zoonoz, czyli chorób odzwierzęcych i zagrożeń wynikających z tego tytułu, jak również działań profilaktycznych w tym zakresie. Dodatkowo w czasie tych samych zajęć przekazywane są wiadomości o wszelkich inicjatywach podejmowanych przez myśliwych dotyczących ochrony niektórych gatunków łownych, np. wsiedleń zajęcy, kuropatw czy bażantów. Tego rodzaju działania edukacyjne połączone są niejednokrotnie z wyjazdami terenowymi, gdzie prowadzone są wspólnie wsiedlania wyhodowanych wcześniej zwierząt do środowiska naturalnego. Przyjęte formy edukacji rozwijają u uczestników myślenie przyczynowo-skutkowe pobudzając ich do lepszego zrozumienia mechanizmów i procesów przyrodniczych oraz roli człowieka. Rokrocznie myśliwi w poszczególnych rejonach kraju aktywnie włączają się w akcje związane z wiosennym sadzeniem lasu, angażując w to dzieci i młodzież szkolną. Działania edukacyjne realizowane są zarówno przez pojedynczych myśliwych, jak i koła łowieckie oraz inne organy PZŁ (Falencka-Jabłońska 2016, Flis 2009b, Flis 2009c, Flis 2010a, Flis 2010c, Flis 2011a, Flis 2011b, Flis 2011c, Piotrowska 2016).

Programy edukacji przyrodniczo-łowieckiej realizowane przez Polski Związek Łowiecki

Polski Związek Łowiecki realizował i realizuje szereg programów z zakresu edukacji przyrodniczo-łowieckiej. Pierwszym z nich jest trwający od 2005 r. program „Ożywić pola”, skierowany do uczniów i nauczycieli. Głównym założeniem programu są działania edukacyjne wyjaśniające konieczność wzbogacania różnorodności biologicznej i ochrony krajobrazu. W ramach programu rokrocznie zagospodarowane są śródpolne zadrzewienia i zakrzewienia oraz tworzone nowe. Każda edycja programu posiada motyw przewodni, zaś na jej zakończenie wyłaniany są najaktywniejsi jego uczestnicy, którzy są nagradzani.

Kolejnymi działaniami o charakterze edukacyjnym jest trwający ogólnopolski program zatytułowany „O bioróżnorodności dla przyszłości, czyli jak uczyć, że sarna nie jest żoną jelenia”. W ramach programu przewidziano 32 warsztaty dla nauczycieli ze szkół podstawo-

wych i gimnazjów. Głównymi założeniami projektu jest zwiększenie świadomości społecznej w odniesieniu do różnorodności biologicznej, jak również uzupełnienie luki w dostępności specjalistycznych pomocy dydaktycznych, niezbędnych do nauczania o bioróżnorodności w szkole oraz podczas zajęć terenowych i pozalekcyjnych. Nie bez znaczenia pozostaje również zwiększenie możliwości edukacyjnych nauczycieli przyrody i biologii lub innych osób zaangażowanych w edukację ekologiczną.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, od sześciu lat realizowany jest program edukacyjny zatytułowany „Myśliwi dzieciom – dzieci zwierzętom”. Głównym celem programu jest ochrona zwierzyny drobnej oraz środowisk jej bytowania na terenie trzech okręgów: bydgoskiego, toruńskiego i włocławskiego. Program jest realizowany poprzez nawiązywanie i utrzymywanie stałej współpracy myśliwych ze szkołami w zakresie działań proekologicznych. W ramach programu, oprócz cyklicznych lekcji edukacyjnych przewidziane są wyjazdy terenowe, podczas których dzieci i młodzież zapoznawana jest z zasadami prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej oraz stosowaniem zróżnicowanych metod ochrony przyrody przez myśliwych.

Ryc. 1. Przykład materiałów edukacyjnych skierowanych dla dzieci wydawanych cyklicznie przez PZŁ
Fig. 1. An example of educational materials addressed to children, published periodically by PZŁ

W ramach działań z zakresu edukacji przyrodniczo-łowieckiej PZŁ opracowuje i wydaje szereg materiałów edukacyjnych w postaci plansz, kolorowanek, zeszytów edukacyjnych i innych. Wydawnictwa te za pośrednictwem struktur terenowych rozpropagowywane są w terenie i docierają do szkół i przedszkoli w wielu miejscach w kraju. Dodatkowo na wszelkiego rodzaju festynach promujących łowiectwo i myśliwych organizowane są stoiska edukacyjne. Na stoiskach tych prezentowane są okazy zwierząt, filmy przyrodnicze i różnego rodzaju wydawnictwa edukacyjne dla dzieci i młodzieży szkolnej. W serwisie internetowym

PZŁ (www.pzlow.pl) uruchomiona została platforma edukacyjna zawierająca 34 interaktywne gry edukacyjne, w których główną tematyką są zagadnienia związane z ekologią i ochroną przyrody oraz rolą myśliwego w ekosystemach.

Nie bez znaczenia pozostaje również fakt podejmowania działań edukacyjno-promocyjnych na poziomie kół łowieckich. Myśliwi w ramach tych działań uczestniczą w różnego rodzaju akcjach charytatywnych, jak choćby ogólnopolskiej akcji „Pomóż dzieciom przetrwać zimą” czy akcji honorowego oddawania krwi. Dość powszechne stają się działania o charakterze profilaktyczno-zdrowotnym skierowane do mieszkańców małych miejscowości w postaci tzw. „Białych sobót” i „Białych niedziel”. W ramach tych akcji lekarze myśliwi świadczą usługi konsultacyjne w zakresie diagnozowania chorób i kierowania pacjentów do odpowiednich specjalistów, celem podejmowania leczenia. Opisane akcje cieszą się zainteresowaniem ze strony mieszkańców, a jednocześnie są doskonałym narzędziem do kreowania pozytywnego wizerunku myśliwych (Flis 2009a, Flis 2010b, 2012, Flis 2014).

Od kilkunastu lat podejmowane są również zakrojone na szeroką skalę działania w zakresie promocji wśród społeczeństwa dzicyzny, jako mięsa o walorach wybitnie dietetycznych i zdrowotnościowych. W czasie różnego rodzaju festynów i pikników organizowane są przedsięwzięcia promocyjne obejmujące m.in. wspólne gotowanie potraw z dzicyzny i ich późniejszą degustację. Tego rodzaju inicjatywy z całą pewnością wywierają pozytywny wpływ na postrzeganie łowiectwa i zasadność zrównoważonego pozyskiwania zwierząt, a walory kulinarne są tego potwierdzeniem (Flis 2011d, Flis 2015, Skorupski i Wierzbicka 2014, Popczyk 2012, Piotrowska 2016, Taras 2014).

Podsumowanie

Polski Związek Łowiecki dostrzega potrzebę działań w zakresie edukacji przyrodniczo-łowieckiej społeczeństwa. Od kilku lat realizowane są różnokierunkowe przedsięwzięcia o charakterze edukacyjno-promocyjnym. Skierowane są one w głównej mierze do dzieci i młodzieży szkolnej. Rokrocznie w spotkaniach edukacyjnych w postaci zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych i terenowych w ramach różnych inicjatyw, w skali kraju aktywnie uczestniczy od kilku do kilkunastu tysięcy osób. Pomimo podejmowania nowych form działań przy obecnie dość dynamicznie zmieniających się uwarunkowaniach środowiskowych połączonych z nadmiernym rozwojem populacji kluczowych gatunków zwierząt łownych (sarna, jeleń, dzik), a jednocześnie masowym przepływie informacji (zwłaszcza poprzez media społecznościowe), konieczna wydaje się dalsza intensyfikacja działań w zakresie edukacji przyrodniczo-łowieckiej społeczeństwa i promocji działań myśliwych uwzględniająca stosowanie nowoczesnych narzędzi komunikacji społecznej.

Literatura

- Będkowski K. 2016. Edukacja przyrodniczo-leśna przed dwudziestoma laty. Powstanie i pierwsze lata działalności Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Rogowie. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie*, 18, 47, (2): 19-46.
- Falencka-Jabłońska M. 2016. Efektywne i atrakcyjne metody poznawania praw przyrody. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie*, 18, 47, (2): 99-108.

- Flis M. 2009a. Myśliwi dzieciom. *Łowiec Polski*, 4: 84.
- Flis M. 2009b. W Wierzchowskich podsumowano konkurs „Mój Las”. *Łowiec Lubelski*, 2/51: 10-11.
- Flis M. 2009c. Puławscy myśliwi sadzą las. *Łowiec Lubelski*, 2/51: 28.
- Flis M. 2010a. „Bażant” poprawia wizerunek myśliwych. *Łowiec Polski*, 3: 84.
- Flis M. 2010b. Myśliwi pomagają dzieciom. *Łowiec Polski*, 4: 76-77.
- Flis M. 2010c. Edukacja naszych najmłodszych. *Łowiec Lubelski*, 2/55: 27.
- Flis M. 2011a. Edukacja ekologiczna u myśliwych. *Zielony Biuletyn. Zarząd Okręgowy Ligi Ochrony Przyrody w Lublinie*, 1, (25): 2.
- Flis M. 2011b. Przez muzykę myśliwską do serc społeczeństwa. *Łowiec Lubelski*, 2/59: 28.
- Flis M. 2011c. Działania lubelskich myśliwych w zakresie kształtowania wizerunku. *Łowiec Lubelski*, 3/60: 26.
- Flis M. 2011d. Promocja łowiectwa w Europarlamencie. *Łowiec Lubelski*, 4/61: 6.
- Flis M. 2012. Myśliwska krew. *Łowiec Polski*, 1: 71.
- Flis M. 2014. Biała niedziela w Strzyżewicach. *Łowiec Lubelski*, 4/73: 20.
- Flis M. 2015. Dzikizna w Lublinie. *Łowiec Polski*, 9: 70.
- Flis M. 2016a. Dzikizna jako źródło żywności, prawno-ekonomiczne aspekty wprowadzania na rynek. *Przegląd Hodowlany*, 6: 29-31.
- Flis M. 2016b. Dynamika liczebności dzików w świetle rosnącego zagrożenia epizootycznego afrykańskim pomorem świń i jej wpływ na poziom szkód w uprawach i płodach rolnych. *Przegląd Leśniczy*, 2: 8-11.
- Piotrowska D. 2016. Nowe oblicze łowiectwa. *Łowiec Polski*, 9: 6-10.
- Popczyk B. 2012. Problemy handlu dzikizną. [W:] *Problemy współczesnego łowiectwa w Polsce*. (red.) D.J. Gwiazdowicz. Polskie Towarzystwo Leśne. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu. Poznań: 137-150.
- Rosicki R. 2010. Międzynarodowe i europejskie koncepcje zrównoważonego rozwoju. *Przegląd Naukowo-Metodyczny*, 4: 44-56.
- Skorupski M., Wierzbicka A. 2014. Dzikizna jako źródło zdrowiej żywności – problemy i perspektywy. *SiM CEPL, Rogów*, 38 (1): 171-174.
- Taras A. 2014. Prawdziwe mięso. *Łowiec Polski*, 9: 30-34.
- Woźniak M. 2011. Zrównoważony rozwój jako strategia definiująca nowoczesne gospodarowanie przestrzenią w Polsce (aspekty prawne). *Ekonomia i prawo*. VII: 129-144.

Abstract. Educating the public in the recent years became the priority and primary activity of the Polish Hunting Association. Effective educational activities should be conducted in multidirectional manner taking into account practical classes. The Polish Hunting Association carry out the authorial programmes in order to educate mostly children and young people and to make them aware of the role of hunters in the wildlife conservation, as well as bringing the knowledge of biology and ecology of wild species. The paper provides you with the essential information regarding specific directions followed by hunters performing certain actions in the field of education, as well as additional information concerning the flagship educational projects executed by the Polish Hunting Association.

Key words: Wildlife and hunting education, the Polish Hunting Association, hunters